Биектау муниципаль районы Алат
авыл җирлеге Советыкарары белән
кабул ителде
2014 елның 10 декабре, № 152

Алат авыл җирлеге башлыгы

_______________Р.К.Зарипов

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БИЕКТАУ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ АЛАТ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ УСТАВЫ

2014 ЕЛ

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья 1. "Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Алат авыл җирлеге»муниципаль берәмлегенең исеме һәм хокукый статусы

1. «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Алатавыл җирлеге» муниципаль берәмлегенә авыл җирлеге статусы бирелде.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми атамасы-муниципаль-
«Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Алат авылҗирлеге» муниципаль берәмлеге (алга таба – текст буенча-авыл җирлеге).
3. Алат авыл җирлеге Татарстан Республикасы Биектау муниципальрайоны составына керә.

Статья 2. Җирлекнең территориаль төзелеше

1. Җирлек территориясе составына торак пунктлар керә:Алат
авылы, авыл.Олы елан, авыл.Сәламәт Ачкыч
2. Җирлекнең административ үзәге булып Алат авылы тора.
3. Җирлек чикләре «Биектау муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 20 – ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Җирлек территориясе составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнешенә карамастан, җирләр керә.
5. Җирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Мәкалә 3. Халыкның җирлектә җирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Җирлектә җирле үзидарә Россия Федерациясе гражданнары тарафыннан җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм башка җирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.
2. Гражданнар җирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша җенесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мөлкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инануларына, җәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рәвештә тигез хокуклы.
Җирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданнары җирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенең халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Гражданнар турыдан-туры җирле үзидарә органнарына һәм җирлеүзидарәнең вазыйфаи затларына мөрәҗәгать итәргә, җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.
4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм материаллар белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданнар тарафыннан җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында башка тулы һәм дөрес мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.
5. Җирлекнең җирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән гражданнарга җирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хуҗалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр челтәрен үстерү, социаль ташламалар, җәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр итәләр.
6. Гражданнар, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

Мәкалә 4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасы

1. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасына җирлек Советы, җирлек башлыгы, җирлекнең башкарма комитеты, җирлекнең Ревизия комиссиясе, Устав нигезендә төзелә торган башка җирле үзидарә органнары керә.
2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 Статья. Җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Авыл җирлегенең җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) җирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, җирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, җирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;;
2) җирлекнең җирле салымнарын һәм җыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;;
3) җирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм эш итү;

4) җирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү;

5) җирлек халкын элемтә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;;

6) җирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;;

7) Җирлек территориясендә физик культура һәм массакүләм спортны үстерүөчен шартлар булдыру, җирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;;

8) җирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, шул исәптән алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту таләпләрен, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларын һәм коймаларын тышкы кыяфәтенә, аларны төзекләндерү буенча эшләр исемлеген һәм аларны үтәүнең периодлылыгын раслау; биналарның (биналарның) һәм корылмаларның тирә-юнь территорияләрен төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү;; җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияләрне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту);

10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш) исемнәр бирү, җирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирү, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыру;

10) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

11) авыл хуҗалыгы җитештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру.;

12) җирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) җәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеге өчен шартлар тудыру;

14) көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чар җыюны һәм чыгаруны оештыру;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

2.Федераль законнар нигезендә җирлекнең җирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, җирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбенә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен

гамәлгә ашыру өчен, Биектау муниципаль районы җирле үзидарә органнарыбелән килешүләр төзергә хокуклы.

Мәкалә 6. Җирлекнең җирле үзидарә органнарының җирлекләрнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Җирлекнең җирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы::
1) җирлек музейларын булдыру;
2) җирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариальгамәлләр кылу;
3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;
4) җирлек территориясендә җирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;;
5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итү һәм җирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;;
6) җирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацион әзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;
7) муниципаль Янгын сагы булдыру;
8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
9) кеше хокукларын тәэмин итүгә җәмәгать контролен һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы иҗтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү.;
10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү.;
11) бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыру
федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфаты;
12) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданнарга муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү.
Җирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм җирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Мәкалә 8. Авыл җирлеге җирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасындагы үзара мөнәсәбәтләр аша гамәлгә ашырыла:
1) җирлекнең социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда җирлекнең җирле үзидарә органнарының катнашуы;
2) җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (килешүләр) төзү;
3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнарын булдыру;
4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында җирлек Советының закон чыгару инициативасы;
5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

9 Статья. Муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу

Җирлектә муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәт үтү шартлары һәм тәртибе дә кертеп, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Муниципаль хезмәт турында 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы, җирлек Советы тарафыннан расланган Муниципаль хезмәт турындагы Нигезләмә һәм җирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

II бүлек. Халыкның турыдан-туры яшәү рәвешләре
җирле үзидарә һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы
үзидарә.

10 Статья. Җирле үзидарә органнарының халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашырылу һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы формалары

1. Җирлек халкы турыдан-туры җирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:
1) җирле референдум;
2) муниципаль сайлаулар;
3) депутат, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
4) җирлек чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
5) гражданнарның хокукый инициативасы;
6) территориаль иҗтимагый үзидарә;
7) ачык тыңлаулар;
8) гражданнар җыелышы;

9) гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы);
10) халык җыены;
11) гражданнарны сораштыру;
12) җирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
13) җирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәҗәгатьләре;
14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

11 Статья. Җирле референдум

1. Җирле референдум федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә халык тарафыннан турыдан-туры җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында үткәрелә.

2. Җирле референдум җирлекнең бөтен территориясендә 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «җирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

Җирле референдумда катнашу өчен гражданнарның хокуклары гарантияләре, шулай ук җирле референдумны әзерләү һәм үткәрү тәртибе Федераль закон һәм «җирле референдум турында»2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Җирле референдумда яшәү урыны җирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданнары яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә җирле референдумда катнаша.

4. Җирле референдум билгеләү турындагы карар җирлек Советы инициативасы белән кабул ителә:
1) җирле референдумда катнашу хокукына ия гражданнар;
2) уставлары федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә, сайлаулар һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан, алар Федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән;
3) җирлек Советы һәм авыл җирлеге башкарма комитеты җитәкчесе, алар тарафыннан бергә тәкъдим ителгән.

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча җирле референдумны билгеләү шарты булып, әлеге инициативага ярдәм итү өчен имзалар җыю тора, алар саны җирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучыларның биш процентын тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким булмаска тиеш.
6. Референдум үткәрү инициативасы җирлек Советы һәм авыл җирлеге башлыгы белән берлектә җирлек Советы карары һәм җирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.
7. Җирлек Советы җирле референдумны җирле референдум үткәрү инициативасын тәкъдим итү турында документлар кергән көннән 30 көн эчендә билгели.
Җирле референдум җирлек Советы тарафыннан билгеләнгән срокта билгеләнмәгән очракта, референдум гражданнар, сайлау берләшмәләре, җирлек башлыклары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәҗәгате нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән җирле референдум җирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткәрүне тәэмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең башкарма органы яки суд тарафыннан җирле референдум үткәрүне тәэмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.
8. Җирле референдумда кабул ителгән тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
9. Җирле референдумда кабул ителгән карар җирлек территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яки җирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаҗ түгел.
10. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирле референдумда кабул ителгән карарның әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне чикләү нигезендә үтәлешен тәэмин итәләр.
11. Җирле референдум үткәрү, шулай ук җирле референдумда кабул ителгән карарга гражданнар, җирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтле дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

12 Статья. Муниципаль сайлаулар
1. Җирлектә муниципаль сайлаулар гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә, яшерен тавыш биргәндә, җирлек Советы депутатларын сайлау максатында үткәрелә.
2. Җирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнендә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.
3. Муниципаль сайлаулар җирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

Күрсәтелгән карар массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгән көннән 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга тиеш.
Вакытыннан алда сайлауларны билгеләгәндә әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, ләкин өчтән бер өлешкә ким булмаска тиеш.
Федераль законда билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар җирлекнең сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.
4. Муниципаль сайлауларны әзерләү һәм үткәрү сайлау комиссияләренә аларның компетенциясе кысаларында йөкләнә.
5. Җирлек советына депутатлар сайлау 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.
6. Җирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегенең уртача нормасы нигезендә төзелә торган бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.
7. Теркәлгән кандидат бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның күпчелек тавышын алган.
Әгәр җирлек Советына депутатлар сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын җыйган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар тарафыннан тигез санда алынган тавышлар белән бер үк вакытта элек теркәлгән кандидат сайланган дип санала.
8. Җирлек Советы депутатларын сайлау нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

13. Җирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Җирлек Советы депутаты, шул исәптән авыл җирлеге башлыгы, гамәлдәге законнарда һәм әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.
2. Депутатны чакыртып алу нигезләре булып, депутатның үзенә карата ышаныч уята торган һәм җирлек башлыгының депутат бурычларын яисә бурычларын үтәмәүдә, депутат, җирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр һәм Россия Федерациясе Конституциясенең, Татарстан Республикасы Конституциясенең, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарының һәм башка норматив хокукый актларының суд тәртибендә расланган конкрет хокукый карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) тора., һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару һәм аларның үз көчләренә керү тәртибе.
3. Җирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы белән үткәрелә.

4. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итү һәм гражданнарның имзаларын җыю өчен, 10 кешедән дә ким булмаган инициатив төркем төзелә.
5. Инициатив төркем инициатив төркемне теркәү турындагы үтенеч белән җирлекнең сайлау комиссиясенә мөрәҗәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатның хокукка каршы конкрет карарга яисә гамәл кылмавына (гамәл кылмавына) аны чакыртып алу өчен нигез булып торган күрсәтмә булырга тиеш, аның фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган көне, сериясе, номеры һәм датасы, паспортны яки гражданның паспортын алмаштыручы документның исемен яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының яшәү урыны һәм аның исеменнән җирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның күрсәтелгән булырга тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карары яисә гамәле (гамәл кылмавы) расланган суд карары беркетелгән булырга тиеш.
6. Инициатив төркемне теркәү, имзалар җыю, җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау йөзеннән, җыелган имзаларны тикшерү җирле референдум үткәрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.
7. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү җирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм җирле референдум үткәрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.
8. Җирлек сайлау комиссиясе инициатив төркеменең үтенечнамәсен караганда, җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләнгәндә, тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез сыйфатында чыгарыла торган шартлар буенча аңлатмалар бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат сайлау комиссиясе, җирлек Советы утырышлары уздырылган көнгә кадәр өч көннән дә соңга калмыйча аларны үткәрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.
9. Авыл җирлеге Советы депутаты аны чакыртып алу буенча тавыш бирү уздырганда, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү максатларында инициативалы төркем белән тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.
10. Җирлек Советы депутаты, шул исәптән җирлек башлыгы, чакыртып алынган дип санала, әгәр чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә.
11. Җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
12. Җирлекнең сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми нәтиҗә ясаганнан соң 5 көн эчендә инициативалы төркемгә, җирлек советына һәм

җирлек Советының тиешле депутатына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре турында язмача хәбәр итә.

14 Статья. Җирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрне үзгәртү, җирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның әлеге чикләрне үзгәртүгә ризалыгын алу, җирлекне үзгәртеп кору максатларында үткәрелә.
2. Җирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү җирлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясе өлешендә «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очракларда үткәрелә.
3. Җирлек чикләрен үзгәртү, җирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү җирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «җирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.
4. Җирлек чикләрен үзгәртү, җирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда җирлек халкының яртысыннан артыгы яки җирлекнең сайлау хокукына ия булган өлешендә катнашса, узган дип санала. Җирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, җирлекне үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен үзгәртеп кору җирлек халкының яки җирлекнең бер өлешендә тавыш бирүдә катнашкан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, алынган дип санала.
5. Чикләрне үзгәртү, җирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтиҗәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

15 Статья. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Гражданнар әлеге Уставта һәм җирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.
2. Сайлау хокукына ия булган гражданнар төркеме сайлау хокукына ия кешеләр саныннан кимендә 2 процент тәшкил итә ала.
3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданнар хокуклы:
- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар җыелышларын һәм хокукый чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим итү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәрергә;;

- хокукый инициативаны тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен имзалар җыю буенча инициативалы төркемнәр булдыру;;
- җирлек халкының имзаларын җыю һәм законнарга каршы килми торган ысуллар белән Закон чыгару инициативасын яклап агитация алып бару.
4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарга хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.
5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты, әлеге Уставта билгеләнгән компетенциясе нигезендә, ул кертелгән көннән өч ай эчендә җирлек Советы яисә җирлек башлыгы тарафыннан мәҗбүри каралырга тиеш.
6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караганда гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен белдерү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.
7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проектын карау процедурасы җирлек Советы Регламенты, җирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.
8. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтиҗәләре буенча кабул ителгән дәлилләнгән карар рәсми рәвештә аның инициатив төркеменә кергән гражданнарга язма рәвештә җиткерелергә тиеш.

16. Территориаль иҗтимагый үзидарә

1. Җирлектә территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашыра-
гражданнарның җыелышларын һәм конференцияләрен үткәрү юлы белән, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын булдыру юлы белән турыдан-туры халык белән эшләү.
2. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданнар яшәешенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл җирлеге булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.
3. Территориаль җәмәгатьчелек гамәлгә ашырыла торган территория чикләре-
шул җирлектә яшәүче халык тәкъдиме белән, җирлектә территориаль җәмәгать үзидарәсе турындагы нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә җирлек Советы тарафыннан билгеләнә.
4. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.
5. Территориаль иҗтимагый үзидарә аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.
6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставында билгеләнә:
1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль эшчәнлек максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре-
җирле үзидарә органнары;
3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;
4) карарлар кабул итү тәртибе;
5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;
6) территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.
7. Территориаль эшчәнлек мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышлары, конференцияләре-
җирле үзидарә органнары аның Уставы нигезендә чакырыла.
8. Территориаль оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышы-
җирле үзидарә органы, әгәр анда унтугыз яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.
Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.
9. Гражданнарның җыелышлары, конференцияләре аерым вәкаләтләре буенча-
территориаль иҗтимагый үзидарәгә керүче оешмалар керә:
1) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;
2) Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын сайлау;
4) территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;;
5) территориаль иҗтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
6) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.
10. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары:
1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен тәкъдим итәләр;
2) гражданнарның җыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итәләр;
3) эчтәлек, иминлек буенча хуҗалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра алалар-
Тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хуҗалык эшчәнлеге күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, җирлек бюджеты акчаларын кулланып, җирлекнең башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә.;
4) җирле үзидарә органнарына (җирлек Советына, җирлек башлыгына һәм җирлек башкарма комитетына) әлеге органнар һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы.

11. Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, җирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру максатларында, җирлекнең җирле үзидарә органнары инициативасы белән, территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм территориядә яшәүче гражданнар җыелышларын оештыра торган инициатив төркем оештырыла, аның чикләрендә әлеге территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла.
2. Гражданнар җыелышы җирлекнең тиешле территориясендә территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләр буенча җирлек Советында гражданнар җыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилне (вәкилләрен) билгели.
3. Территориаль иҗтимагый үзидарә территориаль иҗтимагый үзидарә уставы теркәлү вакытыннан бирле җирлек Советы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала.

18. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) җирлек башлыгына тапшырыла:
1) территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар җыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;;
2) Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул ителгән гражданнар җыелышының беркетмәсе, анда, фамилиясен, исемен, әтисенең исемен, туган көнен, сериясен, паспорт бирү номерын һәм датасын, гражданин паспортын алыштыручы документны, һәр вәкаләтле вәкилнең яшәү урыны адресын күрсәтеп, гражданнар җыелышының беркетмәсе.;
3) территориаль иҗтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.
2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, әлеге статьяның 1 өлешендә билгеләнгән документлардан тыш, рөхсәт ителми.
Вәкаләтле вәкилгә документлар алу өчен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.
3. Җирлек башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән ике атна эчендә аның уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында җирлек Советы Карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм җирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.
5. Җирлек советы территориаль уставны теркәү турында Карар кабул итә-
җирлек башлыгы әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алган көннән алып 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.
6. Территориаль иҗтимагый-уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез-
җирле үзидарә органнары территориаль иҗтимагый үзидарә уставы нормаларына Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, җирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларга каршы килә.
8. Җирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилләнгән карар өч көн дәвамында рәсми рәвештә гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) язма рәвештә җиткерелергә тиеш.
9. Җирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе, аны теркәү турындагы тамга белән, гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе җирлек Советында саклана.
10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә җирлек Советы тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

19 Статья. Халык тыңлаулары

1. Авыл җирлеге советы, авыл җирлеге башлыгы катнашында җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын тикшерү өчен халык алдында тыңлаулар үткәрергә мөмкин.
2. Халык тыңлаулары халык, җирлек советы яки җирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә.
Халык яки авыл җирлеге Советы инициативасы белән үткәрелә торган ачык тыңлаулар җирлек Советы, ә җирлек башлыгы инициативасы белән җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.
3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:
1) җирлек уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка үзгәрешләр бары тик уставта беркетелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләрне Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар белән туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш;
2) җирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;
3) муниципаль берәмлекне үстерү планнары һәм программалары проектлары, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияләрне

планлаштыру проектлары һәм территорияләрне межалау проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, шулай ук җир кишәрлекләрен һәм капиталь төзелеш объектларын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү мәсьәләләре, рөхсәт ителгән төзелеш, капиталь төзелеш объектларын үзгәртеп коруның чик параметрларыннан тайпылу мәсьәләләре;, Җир биләмәләреннән һәм капиталь төзелеш объектларыннан файдалануның рөхсәт ителгән бер төрен мондый файдалануның башка төренә үзгәртү мәсьәләләре, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре булмаганда;
4) җирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре.
4. Гавами тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, тиешле орган яисә җирлекнең вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектын караган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.
5. Ачык тыңлаулар уздыру турындагы карар, аларны үткәрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән, һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда бүтән срок каралмаган булса, гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
6. Халык алдында тыңлаулар үткәрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны үткәрү көненә кадәр җирлек башлыгына халык алдында тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмача тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр җибәрергә хокуклы. Җирлек башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр ачык тыңлауларда катнашучыларга җиткерелә.
7. Ачык тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проекты каралганчыга кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткәрелә. Гавами тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән үткәрелә, әгәр башка срок гамәлдәге законнарда каралмаган булса, җирлектә яшәүче һәр кеше гавами тыңлауларда катнашырга хокуклы.
8. Ачык тыңлаулар үткәрү нәтиҗәләре буенча җирле үзидарә органнары һәм җирлекнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын гавами тыңлауларга чыгару кертелә.
9. Ачык тыңлаулар нәтиҗәләре, кабул ителгән карарның дәлилләнгән нигезләмәсен дә кертеп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча, гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
10. Халык тыңлауларын оештыру һәм үткәрү тәртибе җирлек Советы тарафыннан расланган Халык алдында тыңлаулар турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

20 Статья. Гражданнар җыелышы

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, халыкка җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү, Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен җирлек территориясендә гражданнар җыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар җыелышлары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.
2. Гражданнар җыелышы халык, җирлек Советы, җирлек башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткәрелә.
3. Авыл җирлеге Советы яисә авыл җирлеге башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар җыелышы җирлек Советы яисә җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.
4. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар җыелышы Совет тарафыннан билгеләнә-
җирле үзидарә органнары, Тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма җитәкчеләре җыелышында катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә 10 процент тәшкил иткән гражданнар төркеме язма тәкъдиме белән мөрәҗәгать итә.
Гражданнар җыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеге, җыелышны үткәрү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә җыелышны үткәрү инициативасы белән бер төркем гражданнар - бу гражданнар мөрәҗәгать итсә, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп.
Җирлек советы гражданнарның җыелышын якын арада уздыру турындагы тәкъдимне карый.
Җирлек советы гражданнарның җыелышын үткәрүдән аның максатка яраксызлыгы аркасында баш тартырга хокуклы түгел.
5. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар җыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.
6. Гражданнар җыелышын үткәрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр җыелыш уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, массакүләм мәгълүмат чараларын, почта хәбәрләрен, һәр фатирны (шәхси) тикшерүләрне, белдерүләрне һәм башка мөмкин булган чараларны кулланып хәбәр итәләр.
Гражданнар җыелышына әзерлек һәм аны үткәрүне җирлек башкарма комитеты тәэмин итә.
7. Җыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Җыелышта катнашырга хокуклы гражданнарның

гомуми саны Россия Федерациясе гражданнарының яшәү урыны һәм яшәү урыны буенча теркәү исәбенә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.
Гражданнар җыелышы җыелышта катнашырга хокуклы гражданнар санынннан кимендә өчтән бер өлеше катнашса, хокуклы дип санала.
Җыелыш карарлары җыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.
8. Гражданнар җыелышы җирле үзидарә органнарына һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мөрәҗәгатьләр кабул итәргә, шулай ук җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар җыелышын бирергә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.
9. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар җыелышы территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.
10. Гражданнар җыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәҗәгатьләр җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиеш.
11. Гражданнар җыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе, шулай ук гражданнар җыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм җирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.
12. Гражданнар җыелышының нәтиҗәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

21 Статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы**)**

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм җирлектәге барлык халык вәкилләренең фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә. Җирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданнар җыелышын чакыру авырайган, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар җыелышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.
2. Гражданнарны (делегатлар җыелышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, җирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.
3. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданнар җыелышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.
4. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) халык, җирлек Советы, җирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Авыл җирлеге Советы яки авыл җирлеге башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) җирлек Советы яисә җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) җирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар җыелышы) хокуклы дип санала, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән бер өлешеннән дә ким булмаган өлеше катнашса. Конференция карарлары (делегатлар җыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.
6. Гражданнар (делегатлар җыелышлары) конференциясе нәтиҗәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

22 Статья. Халык җыены

1. «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданнар җыены торак пунктта, әлеге торак пункт территориясен башка җирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган күрсәтелгән торак пункт кергән җирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча үткәрелергә мөмкин.
2. Әлеге статьяда каралган гражданнар җыены анда торак пункт яки җирлек халкының сайлау хокукына ия яртысыннан артыгы катнашуда хокуклы. Гражданнар җыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, мондый җыенның карары кабул ителгән дип санала.

23 Статья. Гражданнарны кабул итү

1. Гражданнарны сораштыру җирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә халыкның фикерен ачыклау һәм җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткәрелә.
Сораштыру нәтиҗәләре тәкъдим итү характерына ия.
2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия җирлек халкы катнаша ала.
3. Гражданнарны сораштыру инициатива буенча үткәрелә:
1) җирлек Советы яисә җирлек башлыгы-җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;
2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - җирлек җирләренең максатчан билгеләнешен республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.
4. Гражданнар арасында сораштыру үткәрү һәм билгеләү тәртибе җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.
5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында карар җирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Карарында авыл җирлеге Советы билгеләү турында гражданнар сораштыру билгеләнә:
1) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары;

2) Сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) мәсьәләне (мәсьәләләрне) формулировкалау;
3) сораштыру үткәрү методикасы;
4) сораштыру кәгазе формасы;
5)сораштыруда катнашучы җирлек халкының минималь саны.
6. Авыл җирлегендә яшәүчеләр халыктан сораштыру үткәрү турында 10 көн алдан хәбәр итә.
7. Гражданнарны сораштыру әзерләүгә һәм үткәрүгә бәйле чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:
1) җирлек бюджеты акчалары исәбеннән-җирлекнең җирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру үткәрү турында;
2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.
8. Сораштыру нәтиҗәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Сораштыру нәтиҗәләре белән җирлектәге һәр кеше таныша ала. Сораштыру нәтиҗәләре җирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

24 Статья. Җирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм җирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар җирлек Советы тарафыннан үз инициативасы яисә тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча җирлек советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.
2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча, массакүләм мәгълүмат чараларында басылып чыга, җирлек халкына танышу өчен мөмкин булган урыннарда җибәрелә, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.
3. Халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта авыл җирлеге Советы фикер алышу барышында кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзиләр.
4. Авыл җирлеге Советы җирле әһәмияткә ия булган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.
5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр җирлек советына юллана.
6. Муниципаль хокукый акт проектлары һәм җирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр җирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтиҗәләре турында халыкка хәбәр ителә.

25 Статья. Җирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәҗәгате

1. Гражданнар шәхси һәм күмәк мөрәҗәгатьләргә хокуклы.
2. Гражданнарның мөрәҗәгатьләре билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш-
«Россия Федерациясендә гражданнар мөрәҗәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәҗәгатьләре турында»2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә башкарыла.
3. Вазыйфаи затларның мөрәҗәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен-
җирле үзидарәнең яңа затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.

26 Статья. Авыл җирлеге халкы тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашу өчен башка формалар

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә җирле үзидарә халкының турыдан-туры җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуы белән беррәттән гражданнар җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.
2. Җирлек халкының турыдан-туры җирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырылуы-
халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы һәм катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.
Җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары халыкка җирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек башлыгы. Җирлек Советы.

27 Статья. Авыл җирлеге Советы - Җирле үзидарәнең вәкиллекле органы
1. Авыл җирлеге Советы даими эшләүче сайлау коллегиясе булып тора-
Җирле үзидарәнең яңа вәкиллекле органы булып тора.
2. Авыл җирлеге Советының рәсми атамасы – «Ямаширмэ Советы"-
Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы авыл җирлеге башлыгы
3. Җирлек Советының вәкаләтләре вакыты-5 ел.
4. Авыл җирлеге советы хисап тотты һәм җирлек халкына контрольлек итте.
5. Җирлек советының исеме язылган мөһер, бланклар бар.

6. Җирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары җирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

28 Статья. Җирлек Советы Составы

1. Җирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 10 депутаттан тора.
2. Җирлек советы аның составына билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесен сайлаганда хокуклы була.

29 Статья. Җирлек Советы депутаты статусы

1. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләре сайлаудан башлана һәм яңа чакырылыш авыл җирлеге Советы эшли башлаганнан бирле туктатыла.
2. Җирлек Советы депутаты, әлеге Уставта билгеләнгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.
3. Җирлек Советы депутаты статусы белән бәйле чикләүләр билгеләнде-
федераль законнар белән җайга салына.
4. Җирлек Советы депутатына тоткарлыксыз яшәү өчен шартлар тудырыла-
Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, җирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру.
5. Җирлек Советы депутаты җирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә, шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә тотарга тиеш:
1) шәхсән яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә җирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаска;;
2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә җирлек советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы ситуацияләрдән котылырга.;
3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуациядә - бу хакта җирлек советына хәбәр итәргә һәм әлеге мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә җайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтәргә.;
4) җирлек Советында билгеләнгән Халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;
5) депутат эшчәнлеге белән бәйле булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат

вазыйфаларын үтәү белән бәйле рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматларны таратмаска һәм кулланмаска.;
6) физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләүләр) депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә акчалата бүләк алмаска.
6. Җирлек Советы депутаты 2008 елның 25 декабрендәге "Коррупциягә каршы тору турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

30 Статья. Җирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Җирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук предприятие, оешма коллективлары, дәүләт һәм башка органнар белән үзара элемтәдә тора.
2. Җирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында җаваплы һәм аларга хисап тота.
3. Җирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган эшләре турында хисап тота, җирлек советы эше турында даими хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итә.
4. Җирлек Советы депутаты каралган законнарны кабул итәргә тиеш
гражданлык тарафыннан җирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карау, аларда булган мәсьәләләрне дөрес һәм үз вакытында хәл итүгә ярдәм итү.

31 Статья. Яңа сайланган җирлек советының эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш авыл җирлеге Советы беренче утырышка җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл җирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда - җирлек сайлау комиссиясе тарафыннан.
2. Сайлаулардан соң авыл җирлеге Советының беренче утырышын яңа башлык сайланганчы җирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

32 Статья. Җирлек Советы Компетенциясе

1.Җирлек советы компетенциясендә:
1) җирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр кертү;
2) җирлек территориясендә законнар нигезендә мәҗбүри кагыйдәләр билгеләү;;
3) җирлек бюджетын раслау һәм аның үтәлеше турында хисап;
4) җирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча ташламалар бирү, салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә;

5) җирлекнең үсеш планнарын һәм программаларын кабул итү, аларның үтәлеше турында хисапларны раслау;
6) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;
7) җирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын раслау, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;
8) җирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү.;
9) җирлек Советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм җирлек советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;;
10) җирле референдум билгеләү;
11) җирлек башлыгын сайлау;
12) җирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
13) җирлек Советы депутатлары арасыннан муниципаль район Советына вәкил сайлау.;
14) җирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, билгеләнгән-
аның хезмәткәрләренең иң чик саны;
15) җирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
16) җирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, җирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү;
17) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
18) милек белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү-
җирлекнең муниципаль милкендә, шул исәптән аны федераль законнар нигезендә хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; муниципаль милек төрләре исемлеген билгеләү, аны читләштерү җирлек Советы белән килештереп яисә раслаганнан соң башкарыла;
19) муниципаль предприятиеләр төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук федераль законнарда каралган очраклардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү тәртибен билгеләү.;
20) җирлекнең муниципальара оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү-
хезмәттәшлек;
21) җирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
22) җирлекнең Ревизия комиссиясен формалаштыру;
23) җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында Карар кабул итү;
24) җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаларның үтәлешен тикшереп тору-
җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрнең яңа затлары;
25) җирлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту кагыйдәләрен раслау;
26) җирлекнең территориаль планлаштыру документларын, җирлекнең шәһәр төзелеше проектларының җирле нормативларын, җирлек территориясеннән

файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен, Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау.;
27) җирлек территориясендә урамнарга һәм торак пунктларның башка өлешләренә исем бирү һәм исемен үзгәртү турындагы мәсьәләләрне хәл итү;
28) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның җирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;
29) муниципаль махсуслаштырылган торак фондыннан торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;
30) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына җирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
31) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;
32) үз массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;
33) җирлек Уставын һәм җирлек Советы карарларын аңлату;
34) җирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;
35) җирлек Советы Аппараты турында нигезләмәне раслау;
36) үз комиссиясе чикләрендә хәрби идарә органнары белән үзара бәйләнештә тору-
авыл җирлеге территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтәлешен тәэмин итү;
37) мобилизацион әзерлекне оештыру, тәэмин итү һәм аңа җитәкчелек итү.
эшчәнлеге күрсәтелгән органнар эшчәнлеге белән бәйле булган, алар алып бару өлкәсендә булган Советны, авыл җирлеге башкарма комитетын һәм оешмаларны мобилизацияләү;
38) һөнәри белем бирүне һәм өстәмә һөнәрне оештыру-
җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затлары, җирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзалары, җирлек Советы депутатлары, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре;
39) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән җирлекләрнең вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән җирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.
2. Җирлек советы авыл җирлеге башлыгының еллык эшчәнлеге, җирлек башкарма комитеты һәм җирлек башлыгына караган башка җирле үзидарә органнары эшчәнлеге, шул исәптән җирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

33 Статья. Җирлек советының эш тәртибе

1. Җирлек советының эш тәртибе әлеге Устав һәм җирлек Советының регламенты белән билгеләнә.
2. Җирлек советы эшчәнлегенең төп формасы-аның утырышлары, аларда җирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.

3. Җирлек советы утырышы сайланган депутатлар саныннан кимендә 50 проценты катнашса, хокуклы була.
4. Җирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр үткәрелә. Чираттан тыш утырышлар җирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше чакырыла.
5. Совет утырышлары җирлек башлыгы тарафыннан чакырыла. Җирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш - аны үткәрүгә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.
6. Җирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында җирлекнең һәр кешесе катнаша ала.
Регламентта каралган очракларда, җирлек Советы ябык утырыш үткәрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда бары тик җирлек Советы чакырган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.
7. Җирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткәрү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм тавыш бирү нәтиҗәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Авыл җирлеге советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, җирлек башлыгы аның белән җирлектәге һәр кеше таныша ала.
8. Җирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Җирлек Советы депутаты үзенең тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Җирлек советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраклары әлеге Устав, җирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

34 Статья. Җирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Җирлек Советы эшчәнлеген авыл җирлеге башлыгы оештыра.
2. Җирлек Советы Регламенты нигезендә, җирлек советы компетенциясенә кергән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен, депутатлар арасыннан, җирлек башлыгы һәм аның урынбасарыннан тыш, даими яки вакытлы комиссияләр (яки) әлеге мәсьәләләрне әзерләү өчен җаваплы депутатлар җирлек советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.
3. Муниципаль программалар, җирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, җирлек Советы каршында иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, аның карары буенча депутатлар, җирлек башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм җирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

35 Статья. Җирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

1. Җирлек советы җирлек территориясендә әлеге Уставның, җирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив-хокукый актларның үтәлешен, җирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын кулланыны, җирлекнең үсеш программаларын кулланыны, җирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тота.
2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, җирлек Советы карары белән, депутатлар арасыннан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзелергә мөмкин.
3. Законнар нигезендә, җирлек Советы инициативасы белән җирлек башлыгы, җирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтиҗәлелеге буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткәрү тәртибе җирлекнең ревизия комиссиясе турында Нигезләмә белән билгеләнә.
4. Әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, җирлек башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, җирле иҗтимагый үзидарә органнары, закон белән башкача билгеләнмәгән булса, җирлек советы, аның контроль комиссияләре, җирлек Советы депутаты мөрәҗәгате буенча соратып алына торган мәгълүматны җирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль хокукый актларны бозган өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.
5. Җирлек советы җирлек башлыгының еллык отчетларын, аның эшчәнлеге, җирлекнең башкарма комитеты һәм башка җирле үзидарә органнары эшчәнлеге, шул исәптән җирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында отчетларын тыңлый.
6. Авыл җирлеге Советы, контроль функцияләр башкарып, җирлек Башкарма комитетының финанс-хуҗалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

36 Статья. Җирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Җирлек вәкиле яшерен тавыш бирү юлы белән Биектау муниципаль районы Советына депутатлар арасыннан сайлана.
2. Сайланган дип җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат санала.

37 Статья. Җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Җирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:
1) җирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

2) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча җирлек советын җибәрү;;
3) җирлек Советы депутатларының әлеге составының законсызлыгы турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләре туктатылуга бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз көченә керүе;
4) җирлекне закон нигезендә үзгәртеп кору, шулай ук җирлек бетерелгән очракта да;
5) җирлек чикләрен үзгәртү нәтиҗәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;;
6) гражданнарны турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.
2. Җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.
3. Җирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль законда билгеләнгән срокларда үткәрелә.

38 Статья. Җирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Җирлек советының үз-үзен таркату турындагы карары җирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.
2. Үз-үзен таркату турында Карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:
1) җирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;
2) җирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турында хисап раслау чорында;
3) җирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү уздыру чорында йә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.
3. Җирлек советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар кушылырга мөмкин.
4. Депутатлар арасыннан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен җирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Авыл җирлеге Советы яки авыл җирлеге башлыгы карары белән җирлек советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.
5. Авыл җирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылыгы җирлек Советы депутатлары һәм җирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәрьяклы

һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзеңне таркату турында карар үз-үзеңне таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.
6. Җирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар, яшерен тавыш бирү юлы белән, җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан өчтән ике тавыш белән кабул ителә.
7. Җирлек Советы үз-үзен таркату турында тәкъдим кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да соңга калмыйча күрсәтелергә мөмкин.

39 Статья. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату
1. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:
1) үлем;
2) үз теләге белән отставкалар;
3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән эшчән дип тану;
4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
5) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
7) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;
8) сайлаучылар фикере;
9) җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;
10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә җибәрү;
11) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.
2. Депутатның үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы вәкаләтләре «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.
3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-8, 10 пунктларында күрсәтелгән очракларда җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар җирлек Советы тарафыннан вәкаләтләр вакытыннан алда туктатылу өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә әгәр бу нигез җирлек Советы утырышлары арасында – мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча барлыкка килә.

4. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләре, әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта, җирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.
5. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстәмә сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек башлыгы Авыл Җирлеге Башлыгы.

40 Статья. Җирлек башлыгы-җирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Җирлек башлыгы җирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.
2. Җирлек башлыгы җирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Авыл җирлеге башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Алат авыл җирлеге башлыгы»
4. Авыл җирлеге башлыгы вазыйфасы буенча Биектау муниципаль районы Советы депутаты булып тора.
5. Җирлек башлыгы бер үк вакытта җирлек советын һәм җирлек башкарма комитетын җитәкли.

41 Статья. Җирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Җирлек башлыгы яңа сайланган җирлек советының беренче утырышында, әгәр җирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, җирлек Советы вәкаләтләре вакытына яшерен тавыш бирү юлы белән, җирлек Советы депутатлары арасыннан сайлана.
Җирлек башлыгын сайлау җирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән җирлек халкының, иҗтимагый берләшмәләрнең тәкъдимнәре нигезендә башкарыла.
2. Җирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, җирлек башлыгы итеп сайланган дип санала.

42 Статья. Җирлек Башлыгы Статусы

1. Җирлек башлыгы даими нигездә эшли.
2. Җирлек башлыгы даими нигездә Биектау муниципаль районы Советында сайланган очракта, ул җирлек башлыгы вәкаләтләрен бушатылмаган нигездә башкара.
3. Авыл җирлеге башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә җирлек халкына һәм җирлек Советына хисап тотты һәм хисап тотты.

4. Җирлек башлыгы елга бер тапкырдан да ким булмаган җирлек халкы һәм җирлек Советы алдында үз эшчәнлекләре, шул исәптән җирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында хисап тота.
5. Җирлек башлыгы 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон, 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» гы Федераль закон һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

43 Статья. Җирлек Башлыгы Вәкаләтләре

1. Җирлек Башлыгы:
1) башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә җирлек исеменнән эш итә, ышанычнамәсез җирлек исеменнән эш итә;
2) җирлек Советы эшен оештыра, Җирлек советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;
3) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә җирлек Советы кабул иткән хокукый актларга кул куя һәм халыкка җиткерә;;
4) үз вәкаләтләре кысаларында җирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;
5) җирлек башкарма комитеты җитәкчесе белән контракт төзи;
6) җирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәэмин итү һәм җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;
7) гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәҗәгатьләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;
8) җирлек Советы утырышлары беркетмәләренә кул куя;
9) җирлек Советы аппараты эшенә җитәкчелек итә;;
10) җирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;;
11) җирлек Советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәэмин итү өчен җирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;
12) законнар һәм әлеге Устав нигезендә гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча җирлек советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
13) җирлек территориясендә эш итүче җирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлеген тәэмин итә;
14) җирлек исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр төзи;;

15) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән җирлек башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге Устав, җирлек Советы карарлары белән җирлек башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

44 Статья. Җирлек башлыгы урынбасары

1. Җирлек башлыгы тәкъдиме белән җирлек Советы тарафыннан депутатлар арасыннан җирлек башлыгы урынбасары сайлана.
2. Җирлек башлыгы урынбасары, әгәр җирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.
3. Җирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, җирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.
4. Җирлек башлыгы урынбасары җирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү буенча функцияләрне үти, җирлек башлыгы йөкләмәләрен үти, ә вакытлыча булмаганда (авыру яки отпускка бәйле рәвештә) яки үз бурычларын үти алмаса, яисә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылса, җирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.
5. Җирлек башлыгы урынбасары, әлеге Уставның 42 статьясындагы 2 пунктында күрсәтелгән очрактан тыш, үз вәкаләтләрен бушатылмаган нигездә башкара.
6. Җирлек башлыгы урынбасары вәкаләтләре әлеге Уставның 39 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.
7. Авыл җирлеге башлыгы урынбасары, җирлек башлыгы инициативасы белән яисә җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган авыл җирлеге Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Җирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

45 Статья. Җирлек башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Җирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:
1) үлем;
2) үз теләге белән отставкалар;
3) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага җибәрү;
4) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү.;
5) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшчән дип тану;
6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;

7) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
9) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату – аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукынраслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;
10) сайлаучылар тарафыннан фикерләр;
11) сәламәтлек торышы буенча суд тәртибендә билгеләнгән сәләтсезлек дәрәҗәсе буенча җирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;
12) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук җирлек бетерелгән очракта, җирлекне үзгәртеп кору;;
13) җирлек чикләрен үзгәртү яисә җирлекнең муниципаль берәмлек белән берләшүе нәтиҗәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;;
14) турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.;
15) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәү.
2. Җирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-11, 14 һәм 15 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча, яңа җирлек башлыгын сайлау җирлек Советының якындагы утырышында башкарыла.
3. Әгәр җирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда җирлек Советы вәкаләтләре тәмамланганчы алты айдан да кимрәк вакыт эчендә туктатылса, җирлек Советы карары буенча яңа башлык сайлау үткәрелмәскә мөмкин.

V. авыл җирлеге башкарма комитеты.

46 Статья. Авыл җирлеге башкарма комитеты

1. Авыл җирлеге башкарма комитеты авыл җирлеге җирле үзидарә органы булып тора.
2. Авыл җирлеге Башкарма комитетының рәсми атамасы –
«Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Алат авыл җирлеге башкарма комитеты»

3. Авыл җирлеге башкарма комитеты авыл җирлеге Советына хисап тотты һәм контрольдә тотылды.
4. Авыл җирлеге башкарма комитеты үз исеме белән мөһер, бланклар, шулай ук үзенә Граждан хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясе гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһер бар.
5. Җирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары җирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

47 Статья. Җирлек башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитетның структурасы җирлек башлыгы тәкъдиме буенча җирлек Советы тарафыннан раслана.
2. Авыл җирлеге башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет җитәкчесе – Җирлек башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазыйфаи затлары.

48 Статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Авыл җирлеге башкарма комитеты:
1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:
- җирлек бюджеты проектын, җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш планнары һәм программалары проектларын эшли;;
- җирлек бюджетының үтәлешен тәэмин итә, җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш планнары һәм программаларының үтәлешен оештыра;
- җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап, җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш программаларының һәм планнарының үтәлеше турында отчет әзерли;
- җирлекнең икътисад һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр җыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыруны оештыра;
2) җирлек территориясендә муниципаль милек белән идарә итү, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:
- җирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәте белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендалау мәсьәләләрен хәл итә;
- җирлек Советы карары белән билгеләнгән очракларда, җирлек Советы килешүенә (раславына) муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм кертә;;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән җирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек итү турында килешүләр төзи; җирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә.;
- җирлек советы билгеләгән тәртиптә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәэмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның җитәкчеләрен биләп торган вазыйфадан азат итә . ;
- муниципаль заказ формалаштыра һәм урнаштыра; муниципаль биремне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан үтәүне финанс ягыннан тәэмин итә; җирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция җитештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль – мәдәни ихтыяҗларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларыннан файдаланып башка эшләр башкаруга заказ бирә;;
- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;
3) территориаль планлаштыру, җирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:
- җирлекнең генераль планы проектын һәм җирлекнең башка шәһәр төзелеше документациясе проектларын, Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы нигезендә, җирлек Советына раслауга әзерли һәм кертә, аларның үтәлешен тәэмин итә;
- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның эш-гамәлләре турында хәбәр итә;
4) Төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:
- муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыра, аның исәбен алып бара, җирлек территориясендә торак төзелеше өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;
- муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны, торак төзелеше өчен шартлар булдыруны оештыра;
- муниципаль торак фондыннан файдалану һәм сакланышы, әлеге фондның торак биналарының санитар һәм техник кагыйдәләр һәм нормаларга, законнарның башка таләпләренә туры килүенә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;
- җирлекнең торак пунктлары чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү, парковкалар (парковка урыннары) булдыруны һәм эшләвен тәэмин итүне дә кертеп, юл эшчәнлеген гамәлгә ашыра; җирлекнең торак пунктлары чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль контрольне гамәлгә ашыра; автомобиль юлларын куллану һәм Россия Федерациясе законнары

нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;;
- җирлек территориясендә эш итүче җәмәгать транспортының маршрутларын, хәрәкәт графигын, тукталыш урыннарын раслый яки килештерә;
- җирлек территориясендә эш итүче җәмәгать транспортының маршрутларын, хәрәкәт графигын, тукталыш урыннарын раслый яки килештерә;
- җәмәгать транспорты тукталышлары өчен бүлеп бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәэмин итә;
- халыкны элемтә хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;
- халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыра, җирлек чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру да.
5) авыл хуҗалыгын һәм эшкуарлыкны үстерү өлкәсендә:
- авыл хуҗалыгы җитештерүен үстерү һәм авыл хуҗалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра;
- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;
6) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:
- җирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм тормышка ашыра, аларга карата таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;
- җирлек чикләрендә Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне, су бүлүне, халыкны Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ягулык белән тәэмин итүне оештыра;
- халыкны җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;
- билгеләнгән тәртиптә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтаҗлар буларак гражданнарны исәпкә алуны алып бара;
- билгеләнгән тәртиптә торак биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарга күчерү турында Карар кабул итә, торак биналарны үзгәртеп коруны һәм яңадан планлаштыруны килештерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондының торак урыннарын яшәү өчен яраксыз дип таный;
- җирлектә яшәүче һәм торак урыннарына мохтаҗ аз керемле гражданнарны торак законнары нигезендә торак урыннары белән тәэмин итә;
- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, җирлек китапханәләренең китапханә фондларының сакланышын тәэмин итүне һәм комплектлауны оештыра;
- халыкның ялын оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;
- җирлек территориясендә физик культура һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар тудыра, җирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;
- халыкның массакүләм ял итү өчен шартлар тудыра һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәэмин итә;
- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә урнашкан күп фатирлы йортларга энергетика тикшерүен оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтиҗәлелеген арттыру турында законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;;
- «җылылык белән тәэмин итү турында»Федераль законда каралган җылылык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;;
- «су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу турында»Федераль законда каралган су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;;
- коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмаларының тоташуга тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләрне, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләрне җайга сала.
7) төзекләндерү өлкәсендә:
- көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чар җыюны һәм чыгаруны оештыра;
- җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслый, шул исәптән алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту таләпләрен, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларын һәм киртәләрен тышкы кыяфәтенә карата таләпләрне, аларны төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны үтәүнең вакыт-вакытын билгели; биналарның (биналарның) һәм корылмаларның якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү; җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (территорияне яшелләндерүне, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм карап тотуны да кертеп).;
- торак пунктларда гражданнар яши торган урамнарга, мәйданчыкларга һәм башка территорияләргә исемнәр бирә, йортлар нумерациясе билгели;
8) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, Халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә
- җирлек территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары актлары үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;
- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, җирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять бирә;
- җирлек чикләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнаша;
- җирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;
- территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

- халыкны һәм җирлек территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклауны тәэмин итә; гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен җирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыруны тәэмин итә;
- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы турында хәбәр итүне һәм халыкка хәбәр итүне тәэмин итә;
- җирлек территориясендә авария-коткару хезмәтләре һәм (яки) авария-коткару формированиеләре эшчәнлеген булдыра, тәэмин итә;
- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәэмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны тормышка ашыруны тәэмин итә;
- муниципаль сайлауларны, җирле референдумны әзерләү һәм үткәрүне, җирлек депутатын, җирлекнең сайлау органы әгъзасын, җирлекнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, җирлек чикләрен үзгәртү, җирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник яктан тәэмин итә;;
- җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын, җирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзаларын, җирлек Советы депутатларын, муниципаль хезмәткәрләрне һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләрен һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыра;
- җыелышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакүләм иҗтимагый чаралар үткәрүгә бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;
- җирлек чикләрендә терроризм һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук терроризм һәм экстремизм күренешләре нәтиҗәләрен минимальләштерүдә һәм (яки) юк итүдә катнаша;
- җирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятләрен саклау һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны кисәтүгә юнәлдерелгән чараларны тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;
- җәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеге өчен шартлар тудыру;
- җирлек чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыра.
9) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:
- җирлек милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны, куллануны һәм популярлаштыруны, җирлек территориясендә урнашкан җирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны тәэмин итә;
- җирле традицион халык сәнгате иҗатын үстерү өчен шартлар тудыра, җирлектә халык сәнгате кәсепләрен саклап калу, торгызу һәм үстерү өчен шартлар тудыра;
- җирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларны карап тотуны тәэмин итә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыра һәм тормышка ашыра.
10) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә;
- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра ; ;
- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәэмин итә;
- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;
- җирлек Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалануны тәэмин итә;
11) оборона, мобилизацион әзерлек һәм мобилизация өлкәсендә:
* үз компетенциясе кысаларында хәрби идарә органнары белән үзара бәйләнештә тору, җирлек территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтәлешен тәэмин итү;
-муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару, җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектларын тикшерү, муниципаль берәмлек халкына муниципаль берәмлекнең социаль-икътисадый һәм мәдәни үсеше, аның иҗтимагый инфраструктурасын үстерү һәм башка рәсми мәгълүматны җиткерү өчен массакүләм мәгълүмат чарасын гамәлгә куя;
- федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элемтәләрне гамәлгә ашыра;
- махсус икътисадый зона территориясендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;
- җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлеге Устав, җирлек Советы карарлары белән җирлек Советы яисә башка җирле үзидарә органнары вәкаләтләреннән тыш, башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.
2. Башкарма комитет җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:
- җирлек музейлары булдыра;
- җирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;
- опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;
- җирлек территориясендә җирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын тормышка ашыру белән бәйле эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;
- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм җирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

- җирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизацион әзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;

- муниципаль Янгын сагы булдыра;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

- кеше хокукларын тәэмин итүгә җәмәгать контролен һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә.

- «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә.;

- сыйфатка бәйсез бәя бирүне оештыру өчен шартлар тудыра
оешмалар тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда хезмәт күрсәтү федераль законнар;

- гражданнарга социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча торак урыннары бирә.

3. Җирлекнең башкарма комитеты муниципаль контрольлекне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендә авыл җирлеге башкарма комитеты вәкаләтләренә керә:

1) Тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) җирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) тиешле эшчәнлек өлкәләрендә муниципаль контрольнең нәтиҗәлелеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру, аны уздыру күрсәткечләре һәм методикасы Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан раслана;

5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасы субъектларының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре, мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә, җирлек башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, индивидуаль эшкуарларны тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә "дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында"2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

VI башлыгы. Башка җирле үзидарә органнары.
Җирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге.

49 Статья. Җирлекнең ревизия комиссиясе

1. Тышкы муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру максатларында җирлек Советы Ревизия комиссиясе төзи.
2. Җирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан тора.
Җирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм аның эшчәнлеге тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, җирлек Советы тарафыннан расланган җирлекнең Ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә., башка муниципаль норматив хокукый актлар белән.
Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә, җирлекнең Ревизия комиссиясе эшен һәм эшчәнлеген хокукый җайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

50 Статья. Җирлек Советы, җирлек башлыгы, авыл җирлеге башкарма комитеты һәм башка җирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне бүлешү нигезендә җирлек Советы, җирлек башлыгы һәм җирлек башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.
2. Җирлек советы һәм авыл җирлеге башкарма комитеты, җирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтиҗәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мәнфәгатьләрендә хезмәттәшлек итәргә тиеш.
3. Җирлек советы һәм авыл җирлеге башкарма комитеты бер-берсенә кабул ителгән норматив-хокукый актларны кул куйган көннән җиде көн эчендә җибәрәләр.
4. Җирлек башлыгы, җирлекнең башкарма комитеты җитәкчесе буларак, җирлек Советының, авыл җирлеге советының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән җирлек Советына мөрәҗәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.
5. Башка җирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе җирлек Советы тарафыннан билгеләнергә мөмкин.

51 Статья. Җирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Җирлекнең җирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәрү юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек башлыгы. Сайлау комиссиясе.

52 Статья. Җирлекнең сайлау комиссиясе

1. Җирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, җирле референдумны, депутат, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, муниципаль җирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль җирлекне үзгәртеп коруны оештыра.
2. Җирлекнең сайлау комиссиясе җирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.
3. Җирлекнең сайлау комиссиясе федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеләнгән тәртиптә җирлек Советы тарафыннан төзелә.
4. Җирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре вакыты биш ел тәшкил итә.
5. Җирлекнең сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш бирү хокукы белән 6 әгъзадан тора.
6. Җирлек сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү җирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.
7. Җирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлеге тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, җирлек Советы тарафыннан расланган сайлау комиссиясе турында Нигезләмә белән җайга салына. Җирлек Советы мөрәҗәгате нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча җирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре территориаль сайлау комиссиясенә йөкләнә ала.

VIII гасыр башлыгы. Гражданлык-хокукый һәм финанс нигезләре җирле үзидарә органнары эшчәнлеге.

53 Статья. Җирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары җирлек советына һәм җирлек башкарма комитетына бирелә.
2. Җирлек башкарма комитеты структурасы нигезендә, җирлек советы карары буенча, юридик зат хокуклары белән җирлек башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

54 Статья. Җирле үзидарә органнары - юридик затлар

1. Җирлек исеменнән милек һәм башка хокукларны һәм вазифаларны сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышаныч кәгазеннән башка чыгыш ясарга мөмкин.

2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары, юридик зат хокуклары белән билгеләнгән, идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып торалар һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәве узарга тиеш.

55 Статья. Җирлекнең җирле үзидарә органнарын финанслау

Җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү бары тик җирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла.

IX башлыгы. Район башлыгына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Җирлекнең башка вазыйфаи затларына.

56 Статья. Җирлек башлыгына һәм җирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Җирлек башлыгы һәм җирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм җирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

57 Статья. Җирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

1. Азат ителмәгән нигездә эшләүче җирлек Советы депутатына, җирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, җирлек Советы йөкләмәләрен үтәгән вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.
2. Үз вәкаләтләрен бушатылмаган нигездә башкаручы авыл җирлеге башлыгы урынбасарына, әлеге Уставта каралган очракларда, җирлек башлыгы вазыйфаларын башкарганда, җирлек башлыгының айлык акчалата бүләкләренең 90% ы күләмендә түләнә.
3. Җирлекнең ревизия комиссиясе һәм җирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларына әлеге органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, җирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

58 Статья. Җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Җирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл җирлеге башлыгының хокук гарантияләре, аларны җинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, Сорау алганда, аларга карата башка җинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан кулланыла торган элемтә чараларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.
2. Федераль закон нигезендә җирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, җинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә җирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

X. органнар һәм вазыйфаи затларның җаваплылыгы
авыл җирлеге башлыгы.

59 Статья. Җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары законнар нигезендә җирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җаваплы.

Мәкалә 60. Җирлек Советы депутатларының җирлек халкы алдында җаваплылыгы

1. Җирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл җирлеге башлыкларының, җирлек халкы алдында җаваплылыгы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтиҗәсендә барлыкка килә.
2. Җирлек халкының ышанычын югалткан җирлек Советы депутаты, шул исәптән җирлек башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

61 Статья. Җирлекнең җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә авыл җирлеге Советының, авыл җирлеге башлыгының җаваплылыгы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, әлеге Устав, шулай ук җирлекнең җирле үзидарә органнарына

тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очракта, тиешле суд карары нигезендә башкарыла.
2. Авыл җирлеге Советының нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

62 Статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны, затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:
1) мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;
2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирү яисә белә торып дөрес булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү турында;
3) затның, Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;
4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;
5) затның, әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.
2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтына китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

63 Статья. Физик һәм юридик затлар алдында җирлекнең җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар каршында җирлек җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

XI башлыгы. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары.

64 Статья. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:
1) җирлек уставы, җирле референдумда (гражданнар җыенында)кабул ителгән хокукый актлар;
2) җирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
3) әлеге Уставта каралган җирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка органнарның, җирле үзидарәнең вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.
2. Җирлек уставы һәм җирле референдумда кабул ителгән карарлар (гражданнар җыенында) хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм җирлекнең бөтен территориясендә кулланыла. Башка муниципаль хокукый актлар әлеге Уставка һәм җирле референдумда (гражданнар җыенында) кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.
3. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар җирлекнең бөтен территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш.
4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) җирле үзидарә органнары яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин - җирле үзидарә органнары яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, алар вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; шулай ук җирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы..

56 Статья. Җирлек башлыгына һәм җирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Җирлек башлыгы һәм җирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм җирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

57 Статья. Җирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

1. Азат ителмәгән нигездә эшләүче җирлек Советы депутатына, җирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, җирлек Советы йөкләмәләрен үтәгән вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.
2. Үз вәкаләтләрен бушатылмаган нигездә башкаручы авыл җирлеге башлыгы урынбасарына, әлеге Уставта каралган очракларда, җирлек башлыгы вазыйфаларын башкарганда, җирлек башлыгының айлык акчалата бүләкләренең 90% ы күләмендә түләнә.
3. Җирлекнең ревизия комиссиясе һәм җирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларына әлеге органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, җирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

58 Статья. Җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Җирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл җирлеге башлыгының хокук гарантияләре, аларны җинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, Сорау алганда, аларга карата башка җинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан кулланыла торган элемтә чараларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.
2. Федераль закон нигезендә җирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, җинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә җирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

X. органнар һәм вазыйфаи затларның җаваплылыгы
авыл җирлеге башлыгы.

59 Статья. Җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары законнар нигезендә җирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җаваплы.

Мәкалә 60. Җирлек Советы депутатларының җирлек халкы алдында җаваплылыгы

1. Җирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл җирлеге башлыкларының, җирлек халкы алдында җаваплылыгы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтиҗәсендә барлыкка килә.
2. Җирлек халкының ышанычын югалткан җирлек Советы депутаты, шул исәптән җирлек башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

61 Статья. Җирлекнең җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә авыл җирлеге Советының, авыл җирлеге башлыгының җаваплылыгы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, әлеге Устав, шулай ук җирлекнең җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очракта, тиешле суд карары нигезендә башкарыла.
2. Авыл җирлеге Советының нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

62 Статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны, затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:
1) мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;
2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирү яисә белә торып дөрес булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү турында;
3) затның, Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;
4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;
5) затның, әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтына китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

63 Статья. Физик һәм юридик затлар алдында җирлекнең җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар каршында җирлек җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

XI башлыгы. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары.

64 Статья. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Җирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:
1) җирлек уставы, җирле референдумда (гражданнар җыенында)кабул ителгән хокукый актлар;
2) җирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
3) әлеге Уставта каралган җирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка органнарның, җирле үзидарәнең вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.
2. Җирлек уставы һәм җирле референдумда кабул ителгән карарлар (гражданнар җыенында) хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм җирлекнең бөтен территориясендә кулланыла. Башка муниципаль хокукый актлар әлеге Уставка һәм җирле референдумда (гражданнар җыенында) кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.
3. Җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар җирлекнең бөтен территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш.
4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) җирле үзидарә органнары яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин - җирле үзидарә органнары яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, алар вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; шулай ук җирле үзидарә органнарының

федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы.
5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы, Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы вәкаләтле вәкилнең Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, җирле үзидарә органы яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәнең үтәлеше турында җирлек башкарма комитеты яисә җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көн, ә җирлек Советына алар карар кабул иткән көннән өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиешләр.

65 Статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү җирле референдумда белдерелгән гражданнарны турыдан-туры ихтыяр белән белдерү юлы белән башкарыла.
2. Әгәр җирлек халкын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен муниципаль норматив хокукый актны, җирле үзидарә органын яисә күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) кирә торган җирле үзидарәнең вазыйфаи затын өстәмә рәвештә кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.
1. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:
1) җирлек Советы-җирлек Советы карарлары;
2) җирлек башлыгы – җирлек башлыгы карарлары һәм боерыклары.
2. Җирлекнең башка вазыйфаи затлары үз вәкаләтләре чикләрендә әлеге Уставта, башка муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган боерыклар һәм боерыклар чыгара.

67 Статья. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатлары, Биектау районы прокуроры, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре, шулай ук җирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.
2. Биектау районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген

билгеләгәндә муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертергә хокуклы.
3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлеге һәм формасы җирлек Советы Регламенты, җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

68 Статья. Җирлек советының хокукый актлары

1. Авыл җирлеге Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кергән мәсьәләләр буенча җирлек территориясендә үтәлергә тиешле кагыйдәләрне билгели торган карарлар, җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында карар, шулай ук җирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кергән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.
2. Җирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкача билгеләнмәгән булса, җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.
3. Җирлек Советының җирле салымнар һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, җирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан карарлары җирлек Советы каравына бары тик авыл җирлеге башкарма комитеты җитәкчесе инициативасы буенча яки аның бәяләмәсе булганда гына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә аларга җирлек Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә җирлек Советына тапшырыла.
4. Җирлек Советы карарлары җирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән көннән өч көн эчендә имзалана һәм алар әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

69 Статья. Җирлек башлыгының хокукый актлары

1. Җирлек башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә, законнарда, әлеге Уставта, җирлек Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә, җирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр, шулай ук җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләре һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук җирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.
2. Җирлек башлыгы «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

70 Статья. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка җиткерү) һәм аларның үз көченә керүе тәртибе

1. Җирлек Советы карарлары җирлек башлыгы кул куйганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә, әгәр башкасы карар белән билгеләнмәгән булса.
Җирлек Советының салымнар һәм җыемнар турындагы норматив-хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.
Җирлек советының әлеге Уставны кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.
2. Җирлек башлыгының, Җирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган көннән үз көченә керә.
3. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка җиткерелгәннән) соң үз көченә керә.
4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: аның исеме, имзасы (җирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук җирлек Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, мөһере булырга тиеш.
5. Җирлек бюджеты турында, аның үтәлеше турында хисап, җирле салымнар һәм җыемнар билгеләү турында, җирлек Советы Регламенты, җирлек Советы, җирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив-хокукый актлар, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның федераль закон белән чикләнгән белешмәләре булган аерым нигезләмәләреннән тыш, аларга кул куелган көннән алып җиде көн эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
6. Муниципаль сайлаулар, җирле референдум, җирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чикләрне үзгәртү, җирлекне үзгәртү, җирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча норматив хокукый актлар һәм законнар нигезендә башка актлар мәҗбүри басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә мәҗбүри булмаган рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) мәҗбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә җирле үзидарә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) мөмкин.
8. Бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) муниципаль хокукый актның реквизитлары күрсәтелә.
Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) юлы белән гамәлгә ашырыла:
- хокукый акт текстын җирлекнең җирле үзидарә органнары гамәлгә куйган басма МАССАКҮЛӘМ мәгълүмат чараларында яисә җирлек территориясендә таратыла торган бүтән массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт

текстын башка массакүләм мәгълүмат чараларында бастырганда әлеге басылуның рәсми булуы турында билге булырга тиеш;
- хокукый акт текстын авыл җирлеге территориясендә махсус мәгълүмат стендларында урнаштыру. Күрсәтелгән стендларның саны һәм аларның урнашу урыннары җирлек Советы тарафыннан раслана һәм җирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукый акт тексты белән каршылыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш;
- җирлекнең рәсми сайтында Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында «Интернет» челтәрендә түбәндәге адрес буенча урнаштыру: vysokaya-gora.tatarstan.ru;
9. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) массакүләм мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актны халыкка җиткерү датасы турында белешмәләр күрсәтелергә тиеш, алар актны җибәрә башлау (тарату) датасына яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.
10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән, җирле референдумда (гражданнар җыенында) кабул ителгән карарлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

XII башлыгы. Җирлекнең икътисади нигезе.

71 Статья. Җирлекнең икътисади нигезе
Җирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектәге милек, җирлек бюджеты акчалары, шулай ук җирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

72 Статья. Муниципаль милек

1. Җирлек милкендә булырга мөмкин:
1) әлеге Федераль законда билгеләнгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;
2) җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән очракларда, шулай ук аларга «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә җирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән мөлкәт.;
3) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый актлары нигезендә җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарә вазыйфаи затлары,

муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт.;
4) федераль законнар белән җирле үзидарә органнарына бирелгән һәм җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;
5) әлеге Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеше, 16.2 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре нигезендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

73 Статья. Җирлекнең муниципаль милкенә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Җирле үзидарә органнары җирлек исеменнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль мөлкәтне мөстәкыйль белә, файдалана һәм алар белән эш итә.
2. Җирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштереп алырга, бүтән алыш-бирешләр башкарырга хокуклы.
3. Җирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте, федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

74 Статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хуҗалык җәмгыятьләре

1. Җирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне төзи, үзгәртеп кора һәм бетерә, хуҗалык җәмгыятьләрен, шул исәптән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен муниципальара, төзүдә катнаша ала. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле җирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.
2. Җирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, әлеге предприятие һәм учреждение җитәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеге турында хисапларны әлеге Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә тыңлый.

3. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирлек исеменнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидия рәвешендә җавап бирәләр һәм федераль законда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә аларның үтәлешен тәэмин итәләр.

75 Статья. Җирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә җирлек Советы карарлары белән билгеләнә.
2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан кергән керемнәр җирлек бюджетына керә.

76 Статья. Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Җирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

XIII башлыгы. Җирлекнең финанс нигезе.

77 Статья. Җирлек Бюджеты

1. Җирлекнең үз бюджеты бар.
2. Җирлек бюджеты җирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.
3. Җирлек бюджетында җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча җирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлтелүче керемнәр һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен җирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелә торган субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән җирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.
4. Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең шулар нигезендә кабул ителә торган башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә җирле үзидарә органнары федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра.

78 Статья. Җирлектә бюджет процессы

1. Җирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, җирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, җирле бюджет үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләрне үтәп, җирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла.
2. Җирлек бюджеты проекты, җирлек бюджетын раслау турында җирлек Советы карары, аның үтәлеше турында еллык хисап, җирлек бюджеты үтәлеше барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, аларны тотуга факттагы чыгымнар күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.
3. Җирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына, Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга сала торган, җирле салымнар турында муниципаль норматив-хокукый актларга, җирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында җирлек советына чираттагы финанс елына һәм план чорына җирле бюджет турында карар проекты кертелгән көнгә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.
4. Җирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.
5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проекты, җирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәэмин итү максатларында, җирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.
6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә кабул ителгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.
7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проектын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә::
Россия Федерациясе Президентының Бюджет юлламасында;
җирлекнең социаль-икътисадый үсеше фаразы турында;
җирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре турында.-
8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, җирлек Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы Карардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.
9. Җирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:
- җирлек бюджеты керемнәренең Баш администраторлары Исемлеге;
- җирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлеге;

- чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, муниципаль программалар һәм программага карамаган юнәлешләр буенча), чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) һәм (яисә) максатчан статьялар, муниципаль программалар һәм эшчәнлек юнәлешләре буенча), чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенең чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, шулай ук чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенең бүлекләре һәм бүлекчәләре, җирлек советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Законы, җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә.;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасында бюджетлар чыгымнары классификациясенең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгымнар төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү (статья исеме 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

- гавами норматив йөкләмәләрне үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме ; ;

- Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

- план чорының беренче елына җирлек бюджеты чыгымнарының шартлы расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча) план чорының икенче елына җирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), җирлек бюджеты чыгымнарының кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатчан билгеләнеше булган гражданнар;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары;

- Чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп, ;

- җирлек бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, җирлек Советының муниципаль норматив хокукый актларында билгеләнгән башка күрсәткечләре.
10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чорының параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.
Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлләштерә һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләренраслый.
Җирлек бюджетының план чорының параметрларын төгәлләштерүне күздә тота:
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турында карар проектын карау предметы булган күрсәткечләрнең төгәллекләрен раслау ; ;
- җирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яисә киметүне раслау йә аңа җирлек бюджетының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) чыгымнар төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен кертү.
11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта җирлек Советына тәкъдим ителә:
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;
- агымдагы финанс елының узган чорында җирлекнең социаль-икътисади үсешенең якынча нәтиҗәләре һәм агымдагы финанс елында җирлекнең социаль-икътисади үсешенең көтелүче нәтиҗәләре;;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлекнең социаль-икътисадый үсеше фаразы;;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразы;;
- җирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;
- бюджетара трансфертларны бүлү методикалары (методикалар проектлары) һәм исәп-хисаплар;
- Чираттагы финанс елы ахырына һәм план чорының һәр елы азагына муниципаль бурычның иң югары чиге;
- агымдагы финанс елына бюджетның көтелүче үтәлешен бәяләү;
- җирлек Советы, җирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, әлеге бюджет сметаларына карата җирлек башкарма комитеты белән каршылыклар барлыкка килгән очракта, тапшырыла торган;
- Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Уставта билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турындагы карар белән расланган очракта, муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү турында карар проектына муниципаль программалар паспортлары тапшырыла.
Бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта булмаса, бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта бюджет турындагы карар проектына аңлатма язуына кушымта составына кертелә.
12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты проектын төзү җирлекнең башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.
13. Авыл җирлеге башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турындагы карар проектын агымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча җирлек Советы каравына кертә.
14. Җирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны җирлек Советының муниципаль норматив хокукый актында билгеләнгән раслау тәртибе Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.
15. Җирлек бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яки) җирлек бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елының 31 декабренә кадәр гамәлдә була.
Җирлек бюджеты турындагы карар, аңа кул куелганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча, билгеләнгән тәртиптә рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.
16. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, Муниципаль бурыч күләме, күләме һәм структурасы, җирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәэмин итәләр.
17. Җирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенең бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәҗбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.
18. Җирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.
19. Федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга җирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

79 Статья. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу «контракт системасы турында " 2013 елның 5 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла

дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль Закон һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары белән кертелде.

2. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу җирлек бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

80 Статья. Җирлек гражданнарының үзара салым акчасы

1. Гражданнарның үзара салым акчасы астында гражданнарның җирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләре аңлашыла. Гражданнарның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме абсолют зурлыкта җирлекнең барлык халкы өчен тигез билгеләнә, алар саны җирлек халкының гомуми саныннан 30 проценттан артмый торган аерым категорияләрдән тыш, алар өчен түләү күләме киметелергә мөмкин.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданнарның түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре җирле референдумда хәл ителә.

81 Статья. Җирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Җирлек муниципаль бурыч алуларны Россия Федерациясе валютасында урнашкан муниципаль берәмлек исеменнән эчке базарда урнашкан кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән гамәлгә ашырырга һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә җирле бюджетка Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан җәлеп ителә торган кредитлар, алар буенча муниципаль бурыч йөкләмәләре барлыкка килә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм җирлек уставы нигезендә.

2. Муниципаль бурыч алуларны җирлек исеменнән гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә җирлекнең башкарма комитетына карый.

82 Статья. Җирле бюджет үтәлеше

1. Җирлекнең җирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.

2. Җирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.
3. Җирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, җирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.
4. Җирлек бюджетын үтәү җирлекнең җыелма бюджет язмасы һәм җирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

83 Статья. Бюджет хисабы. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык отчет

1. Җирлекнең бюджет хисаплылыгы еллык булып тора.
2. Җирлекнең бюджет хисаплылыгы, тиешле бюджет акчаларының баш администраторларының җыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә, җирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төзелә.
3. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап җирлек Советы карары белән расланырга тиеш.
4. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап, аны җирлек Советына тапшырганчы, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы яктан тикшерүне һәм җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләүне үз эченә ала. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, җирлекнең Ревизия комиссиясе яисә җирлек Советы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
5. Авыл җирлеге башкарма комитеты, аңа бәяләмә әзерләү өчен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча, җирлек бюджетының үтәлеше турында хисап бирә. Җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләү 1 айдан да артмаган вакытка, бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.
6. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә җирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан җирлек Советына бер үк вакытта җирлек башкарма комитетына җибәрелә.
7. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, авыл җирлеге башкарма комитеты, хисап финанс елы өчен җирлек бюджеты үтәлеше турында еллык отчетны, җирлек бюджеты үтәлеше турындагы башка бюджет хисапын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны җирлек советына тапшыра.
8. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны карау нәтиҗәләре буенча җирлек Советы җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Җирлек Советы тарафыннан җирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дөрес яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.
9. Җирлек бюджеты үтәлеше турындагы карар белән, җирлек бюджеты керемнәренең, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасы күрсәтелеп, хисап финанс елы өчен җирлек бюджеты үтәлеше турында хисап раслана.
Хисап финанс елында җирлек бюджеты үтәлеше турында җирлек Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:
- җирлек бюджетының керемнәр классификациясе кодлары буенча керемнәр ; ;
- керемнәр төрләре кодлары, керемнәр төрләре кодлары, дәүләт идарәсе секторы операцияләре классификациясе буенча җирлек бюджеты керемнәре; (дүртенче абзац 2013 елның 16 октябрендәге 79-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);
җирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча җирлек бюджеты чыгымнары;;
- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча җирлек бюджеты чыгымнары ; ;
- бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары классификациясе кодлары буенча җирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганаклары;
- җирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының төркемнәр, төркемнәр, статьялар, бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары кодлары буенча.

84 Статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясенең бюджет законнарын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салучы башка норматив хокукый актларны үтәүне тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.
Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.
2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле-җирлекнең ревизия комиссиясенең контроль эшчәнлеге.
3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле җирлек башкарма комитеты органнары (вазыйфаи затлары) булып торучы муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге булып тора.
4. Алдан тикшерү җирлекнең җирле бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.
5. Алга таба контроль аларның үтәлешенең законлылыгын, исәп-хисапның дөреслеген билгеләү максатыннан җирлек бюджетының үтәлеше нәтиҗәләре буенча башкарыла.

XIV БАШЛЫГЫ. Җирлек уставын кабул итү.
Әлеге Уставка үзгәрешләр кертү.

85 Статья. Җирлек Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл җирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында җирлек Советы карары проекты җирлек Советына җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатлары, Башкарма комитет җитәкчесе, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.
2. Җирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен җирлек советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.
3. Җирлек уставы проекты, җирлек уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, җирлек уставын кабул итү, җирлек уставына үзгәрешләр кертү турындагы мәсьәләне караганчы 30 көннән дә соңга калмыйча җирлек уставына үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль норматив хокукый акт проекты, күрсәтелгән Устав проекты, күрсәтелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданнарның аның фикер алышуында катнашу тәртибен җирлек Советы тарафыннан бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка җиткерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Җирлек уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук әлеге үзгәрешләр җирлек уставын Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга туры китерү максатларында кертелгән очракта, гражданнарның аның фикер алышуында катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка җиткерү) таләп ителми.
4. Авыл җирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында авыл җирлеге Советы карары проекты буенча, аларны җирлек Советы утырышында карау алдыннан, Уставка үзгәрешләр бары тик уставта беркетелгән җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләрне Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарга туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш, гавами тыңлаулар үткәрелә.

86 Статья. Җирлекнең уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Җирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проектын авыл җирлеге Советы тарафыннан кимендә ике укылышта карау җирлек Советы Регламенты нигезендә башкарыла.
2. Авыл җирлеге Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын беренче укылышта кабул иткәннән соң әлеге проект җирлек башлыгы тарафыннан җирлек Советы депутатларына, хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга төзәтмәләр кертү өчен җибәрелә.

3. Җирлек уставы, җирлек Советы карарына үзгәрешләр кертү турында Карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынннан өчтән икесе күпчелек тавыш белән кабул ителә.

87 Статья. Җирлек Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар

1. Авыл җирлеге Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында җирлек Советы карары кабул ителгәннән соң, федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен, җирлек башлыгы тарафыннан муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органына җибәрелә.
2. Җирлек уставы, җирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш һәм алар рәсми басылып чыкканнан (халыкка җиткерелгәннән) үз көченә керә.
Җирлек башлыгы муниципаль берәмлекнең теркәлгән уставын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны, муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органыннан кергән көннән җиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка җиткерергә) бурычлы
3. Әлеге Уставка кертелгән һәм җирле үзидарә органнары структурасын, җирле үзидарә органнары вәкаләтләрен (җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларының вәкаләтләре, вәкаләтләре, вәкаләтләре срогы һәм сайлау тәртибеннән тыш) үзгәртүче үзгәрешләр һәм өстәмәләр әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый актны кабул иткән җирлек Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

XV башлыгы. ЙОМГАКЛАУ НИГЕЗЛӘМӘЛӘРЕ

88 Статья. Алат авыл җирлегенең күчмә чорда җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү үзенчәлекләре

2015 елның 1 гыйнварына кадәр Алат авыл җирлегенең җирле үзидарәорганнары «Россия Федерациясендә җирле үзидарәнең гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 14 статьясындагы 1 өлеше нигезләмәләре нигезендә, редакциядә җирле әһәмияткә ия булган мәсьәләләрне хәл итәләр, «Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимиятенең закон чыгару (вәкиллекле) һәм башкарма органнарын оештыруның гомуми принциплары турында "Федераль законның 26.3 статьясына һәм» Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «Федераль законга үзгәрешләр кертү хакында»27.05.2014 ел, № 136-ФЗ Федераль закон үз көченә кергән көнгә кадәр гамәлдә булган.